

Naziv kolegija: **Književnost i kultura kasnog socijalizma 2 (1968-1990-e)**

Ime nastavnika: **dr. sc. Danijela Lugarić Vukas, doc.**

Tijekom rada na kolegiju studenti su stjecali znanja povezana s kasnijim razdobljem kasnog, tj. zrelog socijalizma, koje je – za razliku od optimistične „odjuge“ (1953-1968), bilo obilježeno bitno pesimističnijim odnosima ruskih sovjetskih pisaca i umjetnika prema sovjetskoj stvarnosti. Naime, pluralizam (polifoničnost) kulture, koji je uslijedio nakon smrti Stalina 1953., odrazio se na svim područjima djelovanja tadašnjih umjetnika. U kasnijem se je razdoblju (1968-1990-e) nastavilo raslojavanje kulture, no na bitno subverzivniji način u odnosu na optimistično razdoblje „odjuge“. Tijekom tog razdoblja socrealistička kultura i književnost, kao i mitovi proizašli iz prve polovice 20. stoljeća, poput mita o novom čovjeku, „svijetloj budućnosti“, Velikom Ocu-vođi, majci-Domovini, velikoj pobjedi tijekom Domovinskog rata i novom, solidarnom besklasnom društvu, postaje ključno tematsko i stilsko polje umjetničke polemike. Pritom je specifičnost kasnijeg razdoblja kasnog socijalizma u tome što, za razliku od ranijeg razdoblja (do 1968.), na ispražnjeno mjesto starih mirova ne dolaze novi te se demitologizacija na različite načine upisuje i zrcali u književnim i drugim predlošcima nastalim u tom razdoblju sovjetske i ruske kulture. Polifoničnost sovjetske ruske kulture u tom je razdoblju još radikalnija te su najzanimljiviji tekstovi dolazili iz „deteritorijaliziranih“ miljea *undergrounda*, samizdata, tamizdata i, na koncu, emigracije. Studente se je upoznalo s ključnim književnim djelima toga razdoblja i filmskim uradcima koji su kreirali to dinamično i ambivalentno kulturno polje kao polje radikalnije izraženog otpora prema dominantnim ideološkim strujanjima.

Rad kolegija bio je podijeljen u sljedećim nastavnim jedinicama:

1. Tip „čudaka“ uz pomoć kojega se razbijaju karakterizacijske šablone ranijih razdoblja. Specifičan humor Šukšina. V. Šukšin: *Čudik*, 1967.; *Srezal*, 1970.
2. Ruralni tematski krug u ruskoj sovjetskoj prozi kasnog socijalizma. „Seoska proza“ kao jedno od najvažnijih smjerova u kulturi kasnog socijalizma. Simboli ruralne proze: selo, majka, dom, zemlja. Opozicija selo – grad. Arhetipi stare Rusi kao način zaobilaženja „prokletih“ i traumatičnih pitanja, proizašlih iz razdoblja staljinizma. V. Rasputin: *Proščanie s Materoj*, 1976. – poetski manifest ruske sovjetske ruralne proze.
3. Kantautorska poezija V. Vysockog i A. Galiča. Subverzivnost kantautorske poezije. Poetika „nadryva“. „Junaci u ulogama“.
4. Gradski urbani blok u ruskoj sovjetskoj prozi kasnog socijalizma. Urbana svakidašnjica. Poetika svakidašnjice. Kapitalistički elementi socijalističkoga društva? Je li rusko sovjetsko društvo bilo imalo ravnopravno ili bezklasno? Osobitosti lika i pripovjedača (Ju. Trifonov: *Dom na naberežnoj*, 1976).
5. Klasici moskovske konceptualističke škole: D. Prigov: *Анофeоз милицианера* i V. Sorokin: *Открытие сезона* (1979-1984). Praznina na mjestu socrealističkih mitova. Postmodernističnost poetike konceptualista. Neoavangardne tendencije?

6. Poezija I. Brodskog: *Roždestvenskij romans*, 1961; *Reč' o prolitom moloke*, 1967; *Konec prekrasnoj èpohi*, 1969. Tema praznine izražena kroz motiv Božića i motiv pjesnikove osamljenosti.
7. Razine estetskog prevrednovanja u Bitovljevoj prozi. Začeci ruskog postmodernizma. Intertekstualnost (A. Bitov: *Fotografija Puškina*, 1985). Mit o Puškinu, njegova mitologizacija i istodobna remitologizacija.
8. Postrealizam u kasnom sovjetskom socijalizmu. Proza trećeg vala ruske emigracije. S. Dovlatov: *Šoferskie perčatki*, *Kurtka Fernana Leže*. Mit o Petru Velikom i njegova demitologizacija. Pseudodokumentarizam Dovlatovljeve proze. Elementi postmodernizma u njegovom stvaralaštvu.
9. Tema logora u ruskoj sovjetskoj prozi kasnog socijalizma. Staljinizam i nacizam. V. Grossman: *Život i sudbina*, 1989. – dijelovi

Osim na književnim predlošcima, studenti su gledali sljedeće filmove iz razdoblja kasnog socijalizma: *Бриллиантовая рука*, 1969. Леонид Гайдай; *Москва слезам не верит*, 1979. Владимир Меньшов; *Мой друг Иван Лапшин*, 1984. Алексей Герман.

Dodatna literatura

Богданова, О. 2004. *Постмодернизм в контексте русской современной литературы*. Санкт-Петербург. (отрывки)

Гройс, Б. 1993. *Постутопическое искусство: от мифа к мифологии.; Дизайнеры подсознания и их публика.; Московский концептуализм, или репрезентация сакрального*. В: *Искусство утопии. Gesamtkunstwerk Stalin*. Статьи. Стр. 99-147; 224-231.

Лейдерман, Н. Л.; Липовецкий, М. Н. 2003. *Современная русская литература 1950-1990-е годы*. Т. 2. Москва. (отрывки)

Boym, S. 1994. *Common places: mythologies of everyday life in Russia*. Cambridge; London: Harvard University Press.

Polly J. 2013. *Myth, Memory, Trauma: Rethinking the Stalinist Past in the Soviet Union, 1953-1970*. Yale University Press.

Ugrešić, D. 1980. *Nova ruska proza. Kretanja u ruskoj sovjetskoj prozi 70-ih godina*. Zagreb.

Ugrešić, D. 1989. *Pljuska u ruci (Antologija alternativne ruske proze)*. Zagreb